

*Федоров І.О.,
здобувач кафедри адміністративного та господарського права
юридичного факультету ЗНУ*

ТЕХНОЛОГІЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ МЕХАНІЗМУ КОДИФІКАЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНО-ДЕЛІКТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

У світі активної роботи над проектом вітчизняного кодифікованого адміністративно-деліктного акту актуальності набуває поглиблений аналіз елементів механізму відповідної кодифікаційної діяльності уповноважених державних органів. Складовим елементом механізму кодифікації адміністративно-деліктного законодавства є кодифікаційна технологія. Одразу слід зазначити, що відносно кодифікаційної технології адміністративно-деліктного законодавства у вітчизняній правовій науці відсутні будь-які дослідження, що безперечно є істотним недоліком, однак спроби аналізу кодифікаційної технології взагалі у загальнотеоретичному сенсі робилися неодноразово, в наявності декілька десятків різноманітних наукових робіт (наприклад, роботи В.Карташова, Є.Погорелова та ін.) [1], положення яких можна використати як підґрунтя відповідного дисертаційного дослідження із обов'язковим урахуванням специфіку предмету роботи. Саме тому метою статті є аналіз існуючих доктринальних джерел, присвячених проблематиці технології кодифікації адміністративно-деліктного законодавства, визначення її ролі, значення на сучасному етапі кодифікаційної роботи, вироблення рекомендацій щодо найоптимальнішого використання при підготовці новітнього вітчизняного кодифікованого адміністративно-деліктного акту.

Перш за все, варто звернутися до етимології самого поняття "технологія", яке у Короткому словнику іноземних слів розпадається як "сукупність процесів, при яких відбуваються якісні зміни оброблюваного об'єкта" [2], у Словнику російських слів як: 1) сукупність знань про спроби та методи обробки матеріалів; 2) сукупність операцій, що здійснюються певним способом і в певній послідовності, з яких складається процес обробки матеріалів" [3], а у Великому тлумачному словнику української мови як: 1) сукупність знань, відомостей про послідовність окремих виробничих операцій у процесі виробництва чого-небудь; 2) навчальний предмет, що викладає ці знання, відомості; 3) сукупність способів обробки чи переробки

матеріалів, виготовлення виробів, проведення різних виробничих операцій тощо; 4) сукупність методів і форм навчальної роботи; стиль викладання [4]. Деяко модифікується зміст та значення цього поняття у словосполученні "юридична технологія", "правова технологія" (вона включає кілька елементів), а також їх складові "законодавча технологія" і "кодифікаційна технологія". Достеменно тривалий час юридична технологія асоціювалася із юридичною технікою (наприклад, роботи Ю.Тихомирєва, Ж.Дабена та ін.) [5], однак детальний аналіз наукових робіт дозволяє зробити висновок, що вчені-юристи виділяти юридичну техніку у ширшому і вузькому розумінні, при цьому у першому випадку фактично об'єднуючи юридичну техніку і правотворчий процес, а у другому обмежуючись лише юридичною технікою [6]. Майже аналогічним було розуміння і кодифікаційної техніки та технології. Однак завдяки ґрунтовним дослідженням В.Баранова, який звернув увагу на невідповідність назви і змісту вищезазначеного поняття і запропонував, все ж таки, розмежовувати юридичну технологію та юридичну техніку, а відповідно і їх кодифікаційні складові, на сьогоднішній день у правовій доктрині стоїть рігачється певна уніфікація положень - технологія є "комплексним, об'єднаним правовим утворенням, яке включає декілька складових, в тому числі і техніку, і не зводиться лише до останньої" [7].

У правовій літературі домінуючим є визначення юридичної (правової) технології як "заснованого на певних принципах, планах і прогнозах процес підготовки, оформлення і оприлюднення різноманітних правових рішень (актів), в ході якого використовуються необхідні засоби, прийоми, способи та методи юридичної діяльності" [8], а кодифікаційної технології, як її складової частини, - "певної послідовності дій по здійсненню кодифікації з використанням кодифікаційної техніки з метою створення кодифікованих актів" [9]. Враховуючи той факт що кодифікація адміністративно-деліктного законодавства є складовою частиною кодифікації законодавства в цілому, а відповідно кодифікаційна технологія стосовно адміністративно-

деліктного законодавства, в точніше технологія кодифікації адміністративно-деліктного законодавства, - частинною загальною кодифікаційною технологією із збереженням всіх ознак останньої та набуттям специфічних властивостей, зумовлених власним предметом, можна запропонувати наступне визначення технології кодифікації адміністративно-деліктного законодавства як певної послідовності дій по здійсненню кодифікації адміністративно-деліктного законодавства із використанням відповідної складової загальної кодифікаційної техніки з метою створення підсумового кодифікованого адміністративно-деліктного акту - Кодексу України про адміністративні проступки.

Як кодифікаційна технологія взагалі, так і її складова - технологія кодифікації адміністративно-деліктного законодавства, як вже зазначалося, є комплексним утворенням, яке включає у себе декілька елементів (компонентів). Стосовно елементів кодифікаційної технології взагалі до цього часу у правовій науці відсутня єдність поглядів вчених-юристів. І на це неодноразово звертався багатьох вчених-юристів (наприклад, В.Карташов, В.Горшенев, Л.Крутішова, О.Спіридонова, В.Бабаєва, М.Юрова та ін.) [10]. У цьому аспекті доцільним вбачається виділення робіт Є.Погорелова, в яких він аналізує численні наукові праці, присвячені відповідній проблематиці, критично підходить до розмаїття запропонованих варіантів змісту кодифікаційної технології, виділяючи позитивні та негативні сторони кожного. Так, наприклад, зупинившись на варіанті, запропонованому В.Карташовим, який вважає за доцільне серед елементів кодифікаційної технології виділити 1) систему відповідних засобів; 2) систему прийомів, способів та методів оптимальної кодифікаційної діяльності; 3) ненауково обґрунтовані принципи, довгострокові плани, прогнози та методи діяльності; 4) самі дії та операції по розробці, прийняттю та оприлюдненню (опублікуванню) кодифікаційних актів; 5) процесуальні форми діяльності; 6) показники, що характеризують якість та ефективність кодифікаційної діяльності, а також часові, фінансові та інші витрати на цю діяльність; 7) відповідні види, форми, засоби та методи контролю та нагляду за законністю, якістю та ефективністю кодифікаційних актів, що приймаються [11]. Є.Погорелов цілком слушно зазначає, що можна підтримати цю пропозицію лише в принципі, при цьому "юридичну стратегію (ненауково обґрунтовані принципи, довгострокові плани, прогнози та методи діяльності) як самостійний елемент виділяти не потрібно, вона,

скоріше за все, є змістом правової (кодифікаційної) політики" [12]. Тим більше, що і сам В.Карташов у зазначеній стратегічній елемент включає питання перспективного планування і прогнозування, концептуальні і довгострокові проблеми розвитку юридичної, в тому числі і кодифікаційної, практики [13]. Узагальнюючи всі існуючі пропозиції вчених-юристів, присвячені змісту кодифікаційної технології, Є.Погорелов пропонує власний варіант, а саме розглядати її як: 1) сукупність засобів, прийомів здійснення кодифікаційних робіт та створення кодифікованих актів; 2) сам процес здійснення кодифікації, який складається з певних послідовних дій, стадій, етапів; 3) сукупність правил застосування таких засобів та прийомів на цих стадіях [14]. Пропозицію слід визнати цілком логічною, доречною, оскільки вона дозволяє органічно поєднати кодифікаційну техніку, кодифікаційний процес із його тактичними особливостями.

Варто обрати відповідний варіант запропонований Є.Погореловим стосовно змісту кодифікаційної технології взагалі, в якості базового і для визначення змісту технології кодифікації адміністративно-деліктного законодавства, а отже виділити наступні елементи змісту останньої:

- 1) техніку кодифікації адміністративно-деліктного законодавства;
- 2) процес здійснення кодифікації адміністративно-деліктного законодавства. При цьому кожен із цих елементів займає своє чільне місце у змісті технології кодифікації адміністративно-деліктного законодавства, відіграє важливу роль у механізмі кодифікації відповідної складової вітчизняного деліктного законодавства, є ускладненим за своїм характером і включає декілька складових частин.

Так, наприклад, перший елемент - техніку кодифікації адміністративно-деліктного законодавства варто розглядати як сукупність засобів та прийомів здійснення адміністративно-деліктних кодифікаційних робіт, підготовки найдосконалішого за формою і структурою підсумового кодифікованого адміністративно-деліктного акту, що забезпечує максимально повну і точну відповідність форми останнього його змісту, доступність і простоту викладення нормативного матеріалу; доступність і простоту викладення нормативного матеріалу, вичерпність охоплення врегульованих питань, а також правил застосування таких засобів та прийомів. Техніка кодифікації адміністративно-деліктного законодавства впливає на ступінь впорядкованості останнього, ефективність застосування [15]. Чим краще розроблені і якимога ширше застосовуються у адміністративно-деліктній

кодифікаційній діяльності правниці, методи та прийоми відповідної кодифікаційної техніки, тим досконаліша сама адміністративно-деліктна кодифікаційна діяльність. Варто наголосити на тому, що науково-обґрунтована розробка та подальше дотримання правниці підготовки кодифікованого адміністративно-деліктного акту дозволяє поліпшити стиль і форму цього акту, закріплює наукові засади кодифікаційної творчості. Як правильно зазначають С.Алексєєв та Є.Погорелов, кодифікаційну техніку не слід отождествлювати із законодавчою технікою, бо перша не виключає засобів і прийомів так званої "біжучої" (пливучої), змінливої законотворчості, тобто засобів та прийомів внесення змін та доповнень до численних нормативно-правових, зокрема кодифікованих актів, скасування застарілих нормативно-правових приписів, вона лише зорієнтована на кодифікаційну діяльність і кодифіковані акти [16].

У правовій науці дискусійним було і залишається питання змісту кодифікаційної техніки взагалі, а відповідно і всіх її різновидів. Так, С.Алексєєв вважає, що кодифікаційна техніка виключає: технічні засоби та технічні прийоми [17]. В.Горшенев - 1) нормативні узагальнення, що об'єднують презумпції та фікції; 2) приписи, що узагальнюють дефініції та юридичні конструкції [18]. М. Юков - нормативні побудови, юридичні конструкції, галузеву (підгалузеву) типізацію, В.Бабаєв - аксіоми, юридичні конструкції, правові символи, презумпції, фікції [19]. Л.Крутіков, О.Спіридонова - юридичні конструкції, термінологію, презумпції, фікції, символи, аксіоми [20]. Як бачимо, існує розмаїття поглядів, однак всі вчені-юристи одностайні в тому, що юридична техніка, а відповідно і її різновиди, є складною за своїм змістом, виключає певну кількість елементів, і навіть спостерігається тенденція традиційного виділення певної групи елементів всіма науковцями.

З урахуванням загальнотеоретичних положень, присвячених юридичній, а також кодифікаційній техніці, і, безперечно із акцентом на специфіку об'єкту до засобів та прийомів техніки кодифікації адміністративно-деліктного законодавства можна віднести:

1) адміністративно-деліктні правові конструкції - моделі, врегульовані правом адміністративно-деліктних відносин або їх окремих елементів, в яких знаходять своє відображення лише суттєві, типові ознаки цих відносин, що підлягають правовому регулюванню. Як зазначає В.Кудряцев, вони є "характером, типом зв'язків між складовими частинами, різновидом "набору" або предання

остатніх" [21]. Серед таких: моделі складів адміністративних проступків, процесуального статусу осіб у провадженні у справах про адміністративні проступки тощо. Вони "надають нормам права логічну струнку, послідовність їх викладу, визначають зв'язок між нормами права, сприяють повному, чіткому врегулюванню тих чи інших суспільних відносин або їх елементів [22].

2) адміністративно-деліктні правові презумпції - закріплені адміністративно-деліктними правовими нормами припущення про вірогідність настання або ненастання певного юридичного факту, яке засноване на зв'язку передбачуваного факту із фактами наявності, виходячи із попереднього досвіду [23] (наприклад, презумпція невинуватості особи у вчиненні адміністративного проступку, презумпція знання адміністративно-деліктного кодифікованого акту, презумпція віку суб'єкту адміністративної відповідальності, обумовленого певним рівнем духовної зрілості тощо).

Нажаль, слід констатувати, що на сьогоднішній день взагалі відсутнє нормативне (законодавче) визначення правової, а тим більше адміністративно-деліктної правової презумпції, що, безперечно викликає певні незручності у правотворчому та правозастосовному процесах. У правовій доктрині існує чимала кількість узагальнених формулювань правової презумпції, які були покладені в основу вищезазначеного визначення адміністративно-деліктної правової презумпції. Аналіз існуючих доктринальних джерел дозволяє виділити, як слушно зазначає О.Мільновська, два періоди у формулюванні поняття правової, як і всіх її різновидів, презумпції - динамічної та статистичної [24].

Відповідно до першого презумпція розглядається як юридичний обов'язок компетентних державних органів та посадових осіб визнати факт, що презюмується, встановленим. Він є досить зручним у процесуальному плані, але не відображає найважливіших ознак презумпції.

Другий - статистичний, якого дотримується більшість юристів, полягає у тому, що права презумпція - це припущення, опосередковано чи прямо закріплене у правовій нормі, відповідно до якого певний порядок речей у соціальному житті визнається звичайним, нормальним і, в силу цього, таким, що не потребує доведення [25]. При формулюванні визначення адміністративно-деліктної правової презумпції акцент, безперечно, було зроблено на статистичний підхід, із обов'язковим урахуванням ознак правової презумпції, а саме: 1) презумпція - це юридико-технічний

спосіб, що використовується у законотворенні та правозастосуванні; 2) це завжди вірогідне припущення, причому вірогідність цієї істинності може бути, як відносно висока, так і наближатися до нуля (наприклад, презумпція не винуватості); 3) презумпція є різновидом загальної, і відрізняється тим, що вона прямо чи опосередковано закріплена у правовій нормі; 4) вона стосується наявності чи відсутності певних обставин, що мають правове значення і спричиняють правові наслідки, - тобто юридичних фактів. Саме тому не випадково, як зазначають О.Ульяновська та Г.Дорвідонтов, питання про правові презумпції розглядаються поряд із проблематикою юридичних фактів. Саме таке узагальнення об'єднання загальнотеоретичних правових положень, присвячених правовим презумпціям, а також специфіки об'єкту кодифікації дозволило дати визначення адміністративно-деліктної правової презумпції як складової частини техніки кодифікації адміністративно-деліктного законодавства.

3) адміністративно-деліктні правові фікції - прийом конструктування адміністративно-деліктних правових приписів, якими неіснуючі положення оголошуються існуючими і набувають обов'язкового значення завдяки закріпленню їх у кодифікованому адміністративно-деліктному акті.

У правовій доктрині взагалі під фікцією (*fictio juris*) це з XIX століття розуміють такий спосіб мислення, який допускає або прямо визначає правовою нормою визнання відомого неіснуючого факту існуючим або, навпаки, існуючої обставини неіснуючою. Фікції завжди використовували у правотворчому, в тому числі і кодифікації адміністративно-деліктного законодавства, процесі у нашій державі, як, до речі і всіх інших, які належать до так званої континентальної правової системи, і тут дійсно не можна погодитися, як слушно зазначає О.Ульяновська, із деякими дослідниками, які стверджують, що фікції вичерпали себе тим, що дозволили римському праву подолати консерватизм [26]. Якщо відмовитися від фікцій, то доведеться забути про такі правові категорії, як "юридична особа", яка, до речі останнім часом знайшла своє закріплення у вітчизняному адміністративно-деліктному законодавстві та у Проекті Кодексу України про адміністративні проступки, "погашення адміністративної караності" тощо. Причиною поширення використання фікцій у законотворчому адміністративно-деліктному процесі взагалі та кодифікованому без посередньо є те, що 1) "Будь-яке

законодавство (а особливо континентальної правової системи), будучи консервативною системою взаємопов'язаних понять і категорій, не завжди встигає за потреби життя, явищами, що виникають; 2) спідування принципу економічності у законотворчій діяльності. Набагато простіше надати умовний правовий режим об'єкту, для якого це не притаманно, чим створювати ускладнені правові конструкції, за допомогою котрих регулювання матиме громіздкий характер. Отже фікції викликані необхідністю задовольняти нові потреби наявними правовими засобами. І відмовитися від них, не даючи нічого взамін, означає створювати проблеми для функціонування механізму дії права" [27]. Саме тому використання в якості складової техніки кодифікації адміністративно-деліктного законодавства відповідних правових фікцій є необхідним, саме тому доцільним вбачається зосередження уваги кодифікатора на можливості максимального використання потенціалу цього елементу техніки під час новітнього етапу кодифікації адміністративно-деліктного законодавства України.

Непосередніми у правовій науці є випадки помилкового отождолення правових та їх різновидів фікцій та презумпцій, навіть не звертаючи увагу на той факт, що висвітлюється питання розмежування вищезазначених правових категорій у наукових роботах досить часто. Як слушно зазначає О.Ульяновська, навіть законодавець іноді свідомо змішує ці поняття [28]. Погано це чи добре - складно судити, однак до фікцій ставлення завжди було більш насторожене, ніж до презумпцій. Так повелось ще з часів Циперона, котрий звинувачував юристів в умисній та неприхованій неправді у зв'язку з використанням правових фікцій [29]. Детальний аналіз змісту та призначення презумпцій та фікцій дозволяє стверджувати, що, безсумнівно, у них багато спільного, оскільки це плід юридичного мислення, штучні явища, що виникають у процесі нормотворення і правозастосування, однак їх не можна повністю й отождолювати, оскільки, якщо презумпція базується на дорівненні "можливого до дійсного", тоді як фікція "де шляхом свідомого отождолення істинного із неістинним" [30] (наприклад, стосовно повторності вчинення адміністративних проступків, погашення адміністративної наказує мості тощо). Складність розмежування фікцій та презумпцій у тому, що в основі тих та інших може лежати припущення. Але якщо це припущення завідомо неістинне, то перед нами фікція, якщо ж воно, вірогідне, то це презумпція [31].

Отже, можна цілком обгрунтовано вести

мову про те, що адміністративно-деліктні правові фікції сприяють застосуванню адміністративно-деліктного кодифікованого акту.

4) адміністративно-деліктну кодифікаційну термінологію як сукупність слів (словосполучень), за допомогою яких у адміністративно-деліктному кодифікованому акті позначаються поняття (адміністративний проступок, адміністративне стягнення, адміністративна відповідальність тощо). Вона відображає офіційне величчя, приписи кодифікатора і впливає таким чином на поведінку суб'єктів адміністративно-деліктних правовідносин. Як зазначає В.Погорелов, знання про волю кодифікатора суб'єкти правовідносин отримують саме через слова і словосполучення (терміни) [32]. Читач, поєднує визначення адміністративно-деліктної термінології у нормах-дефініціях - складових елементах кодифікованого адміністративно-деліктного акту сприяє їх однозначному тлумаченню, спрощенню всієї адміністративно-деліктної кодифікаційної, правозастосовчої діяльності. "Право повинно бути визначеном" - положення, сформульовані ще юристами Стародавнього Риму є актуальним і до цього часу. І навпаки, відсутність такої порцджук численні недоліки кодифікованого акту та його застосування, які, до речі, існують у чинному КпАП України: роз'яснення деяких термінів через використання нетотожних термінів у назвах і диспозиціях статей; вказівка терміну у дужках одразу ж після означуваного поняття (наприклад, "діяння (дія чи бездіяльність)"), вказівка на терміц, яких позначають різнозначні поняття (наприклад "виконання (невиконання)"), розширення змісту поняття, позначеного певним терміном) [33]. Термінологія, що використовується у певному кодифікованому акті, має бути стійкою, єдиною як у межах цього акту, так і в усьому масиві вже чинного адміністративно-деліктного, та і всього вітчизняного законодавства. Ідентичні поняття мають бути виражені однаковоими термінами, наскільки це можливо, без відхилення від їх значення у звичайній, юридичній чи технічній мові [34]. В той же час не слід переважувати кодифікований акт термінологією, оскільки надмірна їх кількість робить акт негнучким і може навіть чинити негативний вплив.

Потрібно звернути увагу, що проблему використання адміністративно-деліктної правової термінології як складової техніки кодифікації адміністративно-деліктного законодавства слід розглядати комплексно як поєднання технічних, логічних правил конструювання дефініцій, а також

доцільності, необхідності цих дефініцій, значення їх для ефективного реалізації адміністративно-деліктних правових приписів їх у забезпеченні прояву принципів правової визначеності, стабільності адміністративно-деліктного кодифікованого законодавства, і, одночасно, гнучкості адміністративно-деліктного законодавства та вирішенні ряду інших питань. Саме такий підхід дозволить сформулювати достатню кількість необхідного категоріального апарату для кодифікованого акту, забезпечивши, тим самим, його ефективне застосування у майбутньому.

5) відсинок, які використовуються для уникнення у кодифікованому адміністративно-деліктному акті дублювань певних положень, а також забезпечення зручності застосування і вивчення кодифікаційного нормативного матеріалу. Досить традиційним є надмірне використання відсинок у чинному Кодексі України про адміністративні проступки, на що неодноразово звертали увагу вчені-юристи (наприклад, роботи М.Мельника, М.Хавронюка, І.Голосніченка та ін.) [35], відзначаючи потребу використання відповідного елемента кодифікаційної техніки і на сучасному етапі вітчизняної кодифікаційної адміністративно-деліктної діяльності. Аналіз проекту Кодексу України про адміністративні проступки України свідчить, що вищезазначене побажання вчених-юристів досить повно реалізовано у процесі розробки перспективного кодифікованого адміністративно-деліктного акту, що дійсно дозволило уникнути надмірних повторів адміністративно-деліктних нормативних положень. Відсіпка може використовуватися за допомогою зовнішнього виразу у відсіпальних адміністративно-правових приписах, коли останній вміщує відсіпку на іншу конкретну статтю цього ж кодифікованого акту [36], або ж банетних приписах із відсіпкою до іншого нормативно-правового адміністративно-деліктного акту [37].

6) адміністративно-деліктні правові символи, використання яких не є у кодифікованих адміністративно-деліктних актах досить поширеним, на відміну від інших галузей законодавства. Відповідні символи визначаються як "закріплені законодавством умовні наочні зразки, що використовуються для виразу певного юридичного змісту" [38]. Хоча у літературі можна зустріти численні визначення відповідних символів, однак для всіх робіт характерним є акцент на: 1) умовності символів як різновиду знаку, 2) їх правове закріплення [39]. Можна зазначити, що адміністративно-деліктні правові символи є носіями юридично значимої кодифікованої інформації, що

походить від об'єкту, що регламентується. Прикладом використання правового примусу процесі кодифікації адміністративно-деліктного законодавства є дорожні знаки, опис і графічне зображення яких подається у Правилах дорожнього руху, однак міститься вказівка і у банкетних нормах кодифікованого адміністративно-деліктного акту. Специфіка сфери застосування Правил дорожнього руху дає можливість за допомогою використання адміністративно-деліктних правових символів точно, доступно, наочно довести до суб'єктів відносин адміністративно-деліктної правоскорони волю законодавця. Окрім того різноманітним адміністративно-деліктних правових символів можна також вважати додатки до кодифікованого акту у вигляді схем, таблиць, карт, зразків процесуальних документів (наприклад, додатки 1 та 2 до проекту Кодексу України про адміністративні проступки) тощо. Також можна вести мову про символи, які стають предметом адміністративно-деліктного правового регулювання - у галузі економіки - адміністративні правопорушення проти власності (предмети, що мають певну цінність, товарні знаки); у галузі громадського порядку (пам'ятки архітектури); у галузі порядку управління - форменній одязі судді, прикордонні знаки тощо).

7) адміністративно-деліктну графіку - прийом та символізацію організації змісту кодифікованого тексту [40], або як її ще називають "засоби документального викладення нормативного матеріалу" [41]. Вона включає: нормативну графіку (назви розділів, глав, статей нормативних актів), графіку фіксування процесуальних документів (назва, реквізити процесуальних документів - протоколу про адміністративний проступок, постанови по справі про адміністративний проступок). Мова йде не про структуру вищезазначених документів (хоча саме на цьому наголошує О.Літошенко) [42], а саме про назви структурних елементів останніх, які повинні відображати зміст кожного елементу акту як носія кодифікованої нормативної інформації. Правильна назва суттєво полегшує роботу з кодифікованим адміністративно-деліктним актом у процесі його застосування. О.Рогач детально аналізує відповідний елемент кодифікаційної техніки, визначаючи важливу роль і значення правил мови, стилю нормативного акту [43]. Так, наприклад, О.Рогач цілком слушно зазначає, що заголовок нормативно-правового акту, що у повному обсязі є прийнятним і для кодифікованого адміністративно-деліктного акту, виконує цілий комплекс функцій - називну, інформаційну,

орієнтаційно-нормативну, систематизуючу та облікову; відповідно він повинен бути достатньо чітким, точним, лаконічним і правильно відображати предмет (наприклад, якщо у проекті Кодексу України про адміністративні проступки у главі 30 "Адміністративне затримання, особистий огляд, огляд речей, вилучення речей та документів, відсторонення водіїв від керування транспортними засобами, річковими і маломірними суднами, та огляд на стан сп'яніння" мова йде про всі засоби забезпечення провадження у справах про адміністративні проступки, то невдало є виділення у назві лише декількох її записаних поза нею інших) [44]. Мова акту має практичну цінність і повинна мати офіційно-документальний характер, відрізнятися цілісністю та послідовністю, ясністю та простотою викладу нормативного матеріалу, точністю, лаконічністю, нейтральністю, безособовістю, індивідуальною спрямованістю, формалізацією [45].

Не варто також забувати і про способи раціонального використання вищезазначених складових елементів техніки кодифікації адміністративно-деліктного законодавства, а саме: прийом, які характеризують ступінь узагальнення конкретних кодифікаційних показників (абстрактний, казуїстичний), прийом, що визначають спосіб викладення кодифікованого матеріалу (прямий, відсортний, банкетний), кодифікаційну стилістику як систему прийомів документального використання мовних засобів у кодифікованому акті. Головне їх призначення полягає у тому, щоб забезпечити узгодженість, з одного боку, доступність кодифікованого акту, а з іншого - його точність, визначеність і високий рівень юридичної культури [46].

Іншим елементом технології кодифікації адміністративно-деліктного законодавства є сам кодифікаційний адміністративно-деліктний процес як сукупність процесуальних дій кодифікатора щодо підготовки проекту кодифікованого адміністративно-деліктного акту, а також його розгляду та прийняття [47]. Якщо перший елемент технології кодифікації адміністративно-деліктного законодавства (техніка) є сукупністю засобів та прийомів, то другий (процес) є безпосередньо процесуальною змістовною складовою кодифікації, її механізмом.

Враховуючи ускладнений характер відповідної діяльності можна дійсно погодитися із тим, що вона включає у себе декілька складових елементів - розробку проекту кодифікованого акту, а також його розгляд та прийняття. Однак, в той же

час, слід зазначити, що кожен із цих елементів також має складний характер і включає декілька елементів, що в цілому надає кодифікаційному процесу комплексного характеру.

Узагальнюючи наведені доктринальні положення стосовно етапів кодифікаційного процесу взагалі (погляди вчених-юристів відрізняються певною наступністю, тотожністю), а також враховуючи специфіку прояву цього процесу відносно адміністративно-деліктного законодавства, можна запропонувати наступний варіант розподілу стадій кодифікаційної адміністративно-деліктної діяльності:

- включення підготовки кодифікаційного адміністративно-деліктного акту до плану кодифікаційних робіт;
- створення робочої групи для підготовки кодифікованого адміністративно-деліктного акту;
- розробка наукової концепції майбутнього кодифікованого акту;
- збирання необхідних матеріалів та інформації, що потрібні для підготовки проекту кодифікованого адміністративно-деліктного акту;
- підготовка тексту проекту кодифікованого акту;
- попереднє обговорення та узгодження проекту адміністративно-деліктного кодифікованого акту;
- наукова експертиза запланованого проекту кодифікованого адміністративно-деліктного акту;
- остаточна підготовка та редактування тексту кодифікованого акту;
- підготовка супроводжувальних документів до проекту кодифікованого акту;
- внесення проекту акту до правотворчого органу;
- розгляд та обговорення проекту кодифікованого акту відповідно до процедурних засад діяльності кодифікатора;
- прийняття та опублікування кодифікованого адміністративно-деліктного акту;
- набрання кодифікованими адміністративно-деліктним актом чинності.

Аналіз наукових, нормативних та публіцистичних джерел свідчить, що для вітчизняного кодифікаційного адміністративно-деліктного процесу будь-якого періоду характерним є проходження через всі стадії, хоча й із певними обмеженнями або надмірним проявом окремих стадій. Не є винятком і сучасний новітній етап кодифікаційної адміністративно-деліктної діяльності. Не є винятком і сучасний новітній етап кодифікації адміністративно-деліктного законодавства - розробка Проекту Кодексу України про адміністративні проступки (№ 5558 від 26.05.2004 р.) робочою групою під керівництвом В. Стефанюка на підставі Концепції змісту та структури відповідного акту, в науковим

обґрунтуванням можливого положення, висновком наукової експертизи, внесення його на розгляд 5 сесії Верховної Ради України IV скликання і т.п.

Другий елемент технології кодифікації адміністративно-деліктного законодавства України є її невід'ємною частиною, уособленням процесуальної сутності кодифікаційної діяльності і відіграє важливу роль у всій кодифікаційній діяльності стосовно адміністративно-деліктного законодавства України. Важливим є зосередження уваги і вчених-адміністративістів і законодавця-кодифікатора на потребі ґрунтовного аналізу й подальшого обов'язкового використання всіх елементів технології кодифікації адміністративно-деліктного законодавства для досягнення оптимального ефективного результату, прийняття досконалого кодифікованого акту й забезпечення його ефективного застосування. Технологія кодифікації адміністративно-деліктного законодавства є складною, змістовним формуванням елементом механізму відповідної кодифікації, процесуальним стрижнем відповідної діяльності, включає декілька складових елементів, які взаємопов'язані між собою і уможливають потенціал технології в цілому.

Література

1. Карташов Ф.Н. Юридическая техника, тактика, стратегия и технология (к вопросу о соотношении) // Проблемы юридической техники. - Нижний Новгород, 2000; Погорелов Є.В. Технологія кодифікаційної діяльності: деякі проблеми дослідження та загальнотеоретична характеристика // Ученые записки Таврического университета им. В.И.Вернадского. Серия "Юридические науки". Том 18 (57). - 2005. - № 1. - С. 53 - 58.
2. Погорелов Є.В. Вказ. праця. - С. 53.
3. Там само. - С. 53.
4. Великий тлумачний словник української мови / Упоряд. Т.В.Ковальова; Худож.- оформлювач Б.П.Бублик. - Харків: Фоліо, 2005. - С. 666.
5. Тихомиров Ю.А. Курс административного права и процесса. - М.: Юриформцентр, 1998. - 798 с.
6. Крутинцов Л.Л., Спирidonова О.Е. Юридические конструкции в уголовном праве. - СПб.: Издательство РАСлава "Юридический центр Пресс", 2005. - С. 11-12.
7. Там само. - С. 17.
8. Карташов Ф.Н. Вказ. праця. - С. 22.
9. Погорелов Є.В. Вказ. праця. - С. 54.
10. Крутинцов Л.Л. Вказ. праця. - С. 17 - 19.
11. Карташов Ф.Н. Вказ. праця. - С. 22.
12. Погорелов Є.В. Вказ. праця. - С. 53.

13. Там само. - С. 21.
14. Там само. - С. 24.
15. Рогач О.Я. Кодифікаційні акти в системі законодавства України: Автореф. дис. ... к.ю.н. 12.00.01. - К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2003. - 18 с.
16. Погорелов Є.В. Вказ. праця. - С. 54.
17. Алексеев С.С. Общая теория права. В двух томах. Т II - М.: Юрид. лит., 1982. - С. 268.
18. Крутків Л.Л. Вказ. праця. - С. 50.
19. Там само. - С. 50.
20. Там само. - С. 51.
21. Там само. - С. 56.
22. Погорелов Є.В. Вказ. праця. - С. 56.
23. Юридична енциклопедія: В 6-ти томах / Редкол.: Ю.С.Шемшученко (відп.ред.) та ін. - К.: "Укр. енцикл.", 2003. - Т. 5. - С. 71.
24. Ульяновська О. Правові фікції і правові презумпції: єдність та відмінність // Право України - 2005. - № 6. - С. 101.
25. Там само.
26. Там само. - С. 102.
27. Там само.
28. Там само.
29. Там само.
30. Крутків Л.Л. Вказ. праця. - С. 54.
31. Ульяновська О. Правові фікції і правові презумпції: єдність та відмінність // Право України - 2005. - № 6. - С. 102.
32. Погорелов Є.В. Технологія кодифікаційної діяльності: деякі проблеми дослідження та загальнотеоретична характеристика // Ученые записки Таврического университета им. В.И.Вернадского. Серия "Юридические науки". Том 18 (57). - 2005. - № 1. - С. 57.
33. Чулінда Л.І. Українська правнича термінологія Навч. посіб. - К.: Магістр-XXI сторіччя, 2005. - С. 46.
34. Хворостякіна А. Дефініції в законодавчих текстах: питання теорії // Право України - 2005. - № 11. - С. 29.
35. Мельник М., Хавронюк М. Сфера дозволених сузиться // Зеркало недели. - 2004. - 25 сентября. - № 38(513). - С. 6; Голосніченко І.П. Проблеми усунення прогалин у правовому регулюванні порушення провадження в справі про адміністративне правопорушення // Адміністративна реформа в Україні: шлях до Європейської інтеграції. Збірник наукових праць. - К.: Київський регіональний центр Академії правових наук України, 2003. - С. 46 - 51.
36. Алексеев С.С. Вказ. праця. - С. 283.
37. Там само. - С. 283 - 284.
38. Погорелов Є.В. Вказ. праця. - С. 57.
39. Крутків Л.Л. Вказ. праця. - С. 163.
40. Погорелов Є.В. Вказ. праця. - С. 57.
41. Алексеев С.С. Вказ. праця. - С. 277.
42. Літошенко О.С. Інститут адміністративної відповідальності в системі юридичної відповідальності: Автореф. дис. ... к.ю.н. 12.00.07. - К.: КНЕУ 2005. - С. 18.
43. Рогач О.Я. Кодифікаційні акти в системі законодавства України: Автореф. дис. ... к.ю.н. 12.00.01. - К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2003. - 18 с.
44. Адміністративне судочинство в Україні: Книга друга. Кодекс України про адміністративні проступки (проект). (Серія "Реформа судів України"). - Харків: Консул, 2003. - С. 273 - 279.
45. Рогач О.Я. Вказ. праця.
46. Алексеев С.С. Вказ. праця. - С. 284.
47. Погорелов Є.В. Вказ. праця. - С. 57.